

**INNSPILL FRA PWYP NORGE IFM. FINANSDEPARTEMENTETS
HØRINGSFORSLAG OM UNNTAK FRA ADVOKATERS TAUSHETSPLIKT 2013**

Til Finansdepartementet, v/ statssekretær Roger Schjerva
Sendt per epost de 8. april 2013 til: postmottak@fin.dep.no

1. Innledning.....	1
2. Omfanget av problemet.....	1
3. Advokaters rolle har endret seg.....	2
4. Samfunnet må ivareta tungtveiende allmenne interesser.....	4
5. Kan streng taushetsplikt være et overgrep mot menneskerettigheter til verdens fattige?.....	6
6. PWYP Norges merknader til høringen.....	8

Rasjonale for PWYP Norge sine synspunkter

1. Innledning

Finansdepartementet har lagt fram et høringsforslag som PWYP Norge mener er et viktig tiltak for å trekke opp grensen mellom advokatenes taushetsplikt og skattemyndighetenes rett til opplysninger om inntekter og formuer som har betydning for utmåling av skatt og et velfungerende skattesystem i Norge.

PWYP Norge er en organisasjon som er svært opptatt av rammevilkårene for enkeltmennesker, beskyttelse av ytringsfriheten, bevaring av menneskerettighetene og åpenhet i samfunnet. Vi mener at det ikke er noe problem å både beskytte advokatens taushetsplikt, og sørge for at taushetsplikten ikke kan misbrukes. For å bevare taushetsplikten er det avgjørende å understreke at taushetsplikten er til for å sikre rettssikkerhet for en klient, ikke for gjøre seg til medansvarlig i skatteunndragelse. Det siste er misbruk av taushetsplikten, noe som vil bidra til å undergrave taushetsplikten.

I det følgende vil vi gjøre rede for på hvilken bakgrunn PWYP Norges bygger sine synspunkter og bidra med våre merknader til høringen.

2. Omfanget av problemet

Det er oppstått en rekke juridiske og etiske problemstillinger knyttet til at flernasjonale selskaper, med bistand fra profesjonelle skatterådgivere med dyp kjennskap til grenseoppgangene mellom ulike lands skattesystemer, bedriver avansert «skatteplanlegging» på tvers av landegrenser. Dette kombineres med etablering av underselskaper i stater som tilbyr sekreterie om eierinteresser, aktiviteter, gjennomstrømningsselskaper. Alt for å unngå å komme i skatteposisjoner.

Vi avslørte i rapporten Piping Profits at ti av verdens rikeste og største selskaper i olje, gass og gruvesektoren bruker minst 6038 ulike datterselskaper, og at over 1/3 er plassert i

skatteparadiser. For Afrika tilsvarte verdien av eksport av olje alene ca. ni ganger verdien av samlet internasjonal bistand. 2/3 av verdens fattigste mennesker, hele 3,5 millioner mennesker, bor i land med ikke-fornybare og begrensede naturressurser som olje og mineraler. Verdien av eksport av olje fra Afrika alene er minst ni ganger verdien av internasjonal bistand.

Problemet er at det genereres enorme verdier, men at verdiene ender opp et annet sted. Det er et problem når fattige land har behov for å mobilisere egenkapital for utvikling.

I dag foregår 60 % av verdens handel *innad* i selskapsstrukturene, mer enn en tredjedel av verdens verdiskapning (BNP) går gjennom skatteparadiser og en tredjedel av global BNP holdes i skatteparadiser.

Den globale finansielle integrasjonen har gått mye raskere enn nasjonale myndigheters kapasitet til å få oversikt og innsikt i hvilke implikasjoner dette har for lands lover og økonomi og ikke minst juss.

Skattebetalinger er nærmest blitt for en frivillig sak å regne for flernasjonale selskaper. I det siste ble det oppmerksomhet rundt dette fordi det ble avslørt at selskaper i andre sektorer, slik som Google, Amazon og Starbucks, også unndrar seg skatt. Eksempelvis hadde Starbucks etter 14 år i England kun hadde betalt 1% skatt av brutto salgsinntekt.

De ti prosent rikeste i verden mottar nå rundt 60 prosent av verdens realdisponible inntekt. De ti prosent fattigste mottar rundt 0,7 prosent. Fattige utviklingsland tappes for nærmere 1000 milliarder hvert år. Det er ti ganger så mye som verdien av samlet internasjonal bistand til fattige land. Det må nærmest kunne anses som et verdiløst. Skatteunndragelser fra kommersielle selskaper utgjør den største delen av den ulovlige kapitalflyten.

Det har utviklet seg en global og lukrativ industri som legger til rette for ulovlig kapitalflyt.

3. Advokatenes rolle har endret seg.

Advokater har taushetsplikt. Taushetsplikten har sin opprinnelse i samfunnets interesser og advokater skal ivareta rettsikkerheten i et samfunn. En borger skal kunne få retts hjelp og kunne gi opplysninger til sin advokat uten at advokaten skal gi personlige og private opplysninger videre til omverdenen. Bestemmelsene om taushetsplikt i strl. § 144 nevner også andre yrker som skal forvalte fortrolig informasjon i embetes medfør, slik som blant andre prester, leger, psykologer, jordmødre og sykepleiere. Ingen ønsker vel at en sykdomshistorie eller sjelesorg skal være offentlig.

En advokat skal altså forvalte en taushetsplikt på vegne av sin klient, det såkalte "egentlige" samfunnsoppdraget til advokater. Personer og selskaper som er kommet opp i en rettslig tvist, bør kunne snakke med en advokat i all fortrolig. Dette er kjernen i den gamle sakførerrollen. Har man et personlig problem (arv, skilsmisse, barnefordeling med mer), eller er gjenstand for strafforfølgning, så er det rimelig å ha mulighet til å snakke fortrolig med en juridisk rådgiver, for å få råd eller bistand. Det er ikke vanskelig å definere oppgaver hvor sakførerens gamle kjernevirksomhet står sentralt. Herunder kan det anføres gode argumenter for å opprettholde en sterk taushetsplikt.

Uproblematisk er taushetsplikten likevel ikke, hvis andre påføres tap, skader eller lidelser. Da står rett mot rett – eller om man vil, urett (de som påføres skadevirkningen) mot rett (de som kan skjule seg bak lovbestemt taushetsplikt).

Men taushetsplikten har også har en annen og uuntendert side som det er nødvendig å belyse. Advokaters taushetsplikt befinner seg i dag i et spenningsforhold mellom laugsprivilegier tiden for lengst har løpt fra, og et kjerneområde som kan forsvares inn i en ny tid.

Det betyr at i vår nye tid har advokatene tatt helt nye roller. Mens den gamle ”saksførerrollen” tidligere var dominerende, er advokatene – spesielt i de store advokatfirmaene – deltagere i det globale marked, hvor transaksjonsjus, selskapsetableringer, skatteplanlegging og internasjonal finans er sentrale oppgaver. Ofte inngår de i et aktivt tverrfaglig miljø, hvor tjenestetilbudene varierer over et bredt spekter av kommersielle tjenester. Advokater deltar her på lik linje med bankansatte, økonomer, revisorer, meglere, analytikere og andre som bidrar aktivt ved tilrettelegging av lovlig økonomisk virksomhet.

Skyggesiden her er at advokatenes klientkonfidensialitet er en særdeles effektiv sekretessemekanisme som selskaper i utvinningssektoren lenge har benyttet seg av for å hindre innsyn. Det er en rekke juridiske og etiske problemstillinger knyttet til hvordan flernasjonale selskaper reduserer sin skattebelastning ved bistand fra profesjonelle skatterådgivende advokater som er noen nye tilleggsoppgaver som noen advokater påtar seg. Et eksempel kan være når advokater påtar seg ansvaret for å sende penger til sekretessejurisdiksjoner. Dette synes å være oppgaver som normalt ville tilfalle banker med konsesjon. Dette framstår mer som en bankvirksomhet. Banker må på sin side innrapportere automatisk til skattemyndigheter. Det må ikke advokater. Det er svært vanskelig, å avdekke hvorvidt det som faktisk foregår er lovlig eller ikke, nettopp fordi selskapene kan benytte seg av ulike muligheter for sekretesse. Det framstår som rimelig at advokater bør ha en liknende opplysningsplikt når skattemyndighetene ber om informasjon under sitt arbeid for å ivareta samfunnsinteressen knyttet til ligning og kontroll.

Alle viktige rådgivergrupper har en eller annen form for taushetsplikt, som gir garanti for at fortrolig informasjon ikke tilflyter uvedkommende. Taushetsplikten – motstykket til klientenes taushetsrett – er oftest straffsanksjonert. Taushetsplikten omtales som ”svak” fordi rådgivernes korrespondanse med klienten kan beslaglegges hvis klienten utsettes for strafforfølgning, og rådgiveren har vitneplikt om spørsmål som gjelder klientforholdet. Advokaters taushetsplikt skiller seg fra taushetsplikten til andre rådgivere ved at den er ”sterk”. Det innebærer at taushetsplikten gjelder også dersom klienten utsettes for strafforfølgning. Korrespondanse mellom advokat og klient kan bare beslaglegges av politiet, hvis også advokaten er mistenkt for samme straffbare forhold som klienten.

Det framstår som underlig at absolutt alle personer med advokatbevilling foretar seg skal være omsluttet av streng taushetsplikt. Hvor langt taushetsplikten skal gjelde er et vanskelig spørsmål, dersom andre berøres negativt i form av tap, skader eller lidelser. Da er taushetsplikten ikke lenger bare et anliggende mellom advokat og klient, men et forhold som rammer en tredjepart, ofte svært alvorlig.

Dersom advokater bidrar til å planlegge, strukturere og lage transaksjonsrekker og organisasjonsstrukturer på tvers av land slik at et selskap får tilgang til alle mulige avskrivninger og fradrag fra samfunnet hvor de opererer, med den hensikt og virkning at selskaper unngår å komme i skatteposisjon når de skal betale sine skatteforpliktelser til samfunnet, så er det problematisk fordi det har enorme økonomiske skadevirkninger. Dersom advokater legger til rette for slikt og kunne tilby et strengt hemmelighold av hva de har vært med på, så er det et problem for fellesskapet. Fellesskapet trenger innsyn i relevante og

nødvendig informasjon for utmåling av skatt og for å sikre et velfungerende skattesystem i Norge.

Derfor, når advokater i det globale marked tilrettelegger nettopp slike transaksjoner, selskapsetableringer og skatteplanlegging i såkalte skatteparadiser, da samvirker advokaters taushetsplikt med skatteparadisene ofte ekstreme sekretesseregler.

Det globale marked er sårbart i utgangspunktet, fordi det er begrensede overnasjonale muligheter til å håndheve forhold som påfører andre tap, skader og lidelser. De siste tiårene har det fremkommet overveldende dokumentasjon på omfattende misligheter og kriminalitet som tilskyndes av ofte total lukkethet i det globale marked.

Eksempelvis er det ennå ikke kommet på plass en robust åpenhetslov som forplikter selskapene til å automatisk oppgi nødvendige og relevante standardiserte nøkkeltall fra regnskap om produksjon, inntekt, investeringer og kostnader – i tillegg til skatt – en såkalt utvidet land for land rapportering. Det er derfor vanskelig for fellesskapet å vite hvorvidt det som skjer er lovlig eller ikke.

Fordi selskaper bruker lag på lag med sekretesse som hindrer innsyn er det blitt vanskelig for lovgivere og myndigheter som skal forvalte fellesskapets interesser å kreve inn skatt. Da kan en tvist havne i et rettsystem. Problemer knyttet til advokaters taushetsplikt blir ofte også derfor først synlig i slike rettsprosesser med krav om innsyn fra det offentlige.

Relevant og nødvendig informasjon som har betydning for utmåling av skatt er skjult for innsyn i skatteparadiser. Virkningen som oppstår da er at opplysningene som gis i hvert enkelt land kan framstå som mangelfulle og villedende for et lands skattemyndigheter. Dette ivaretar ikke samfunnsinteressen. Samfunnets interesser bør komme foran at individer får rett til å unndra pliktige skatter og avgifter fordi de bruker advokater.

Advokatfirmaer risikerer å bli sett på som ”frihavner” for flernasjonaleselskapers profitt, på samme måte som skatteparadiser, som tilbyr hemmelighold omkring, for eksempel, virksomhetens aktiviteter, eierskap og hvem som operere på vegne av hvem, i bytte mot gebyrer.

Den rettslige strukturen som tilbys i skatteparadiser, i kombinasjon med advokaters taushetsplikt, undergraver effektivt muligheten for innsyn fra myndighetene i de landene der hvor selskaper har sine skattemessige forpliktelser.

Det foreligger ikke på noen måte overbevisende og uangripelig argumentasjon for advokaters taushetsplikt i sin brede alminnelighet. Advokatene er en sterk yrkesgruppe som har evnet å verne også om den taushetsplikt som ikke kan begrunnes innenfor kjerneområdet. Det har ført til saker som har skapt stor oppmerksomhet både internasjonalt og her hjemme.

Et internasjonalt eksempel som kom i kjølvannet av en rekke skandaler (bl.a. Enron), søkte USA å disiplinere de store revisjonsselskapene gjennom innføringen av nye regler (Sarbanes – Oxley Act i USA i 2002).¹ I debattene som fulgte ble det klart at advokatstandens egne etiske regler ikke hadde vært særlig effektive for å avsløre ulovligheter, og at nasjonale myndigheter i praksis ikke hadde hatt noen innsynsmuligheter i dette systemet.

¹ <http://www.sec.gov/about/laws/soa2002.pdf>

Her hjemme har eksempelvis Norges Høyesterett i en rettsavgjørelse fra 2010 uttalt at advokaters taushetsplikt bidrar til riktige rettsavgjørelser og derved økt rettssikkerhet.

Det er grunn til å stille nødvendige spørsmål ved hvilken empiri en slik uttalelsen egentlig bygger på, eller hvilken logisk forankring påstanden har. Det synes for oss ikke å framkomme fra avgjørelsen, som ble truffet av et kollegium hvor 4 av 5 dommer var tidligere advokater – og alle samme underlagt den samme taushetsplikten også etter at de gikk over i dommerstilling.

Vi har ennå til gode å møte advokater som er i mot den sterke taushetsplikten. Det tilsier at taushetspliktens rekkevidde og hvilket regelverk som skal gjelde knyttet til unntak fra advokater taushetsplikt kan bli best ivaretatt gjennom frivillig egenregulering fra advokatstanden. Det ville etter vår forståelse reise grunnleggende habilitetsspørsmål.

Selskapene kan påberope seg klientkonfidensialitet for å beskytte seg mot innsyn i aktiviteter og disposisjoner i transaksjoner, transaksjonsruter og selskapskonstruksjoner. Advokatene på sin side kan påberope seg klientkonfidensialitet for å hindre innsyn i hva de har vært med på.

PWYP Norges mener at det er viktig å fremheve taushetsplikten som en av de viktigste instrumentene for advokatene i forbindelse med å ikke gi videre informasjon som kan redusere et individs forsvar i en rettsstat, samtidig med at man klarer å holde fokus på at bruk av taushetsplikten til å unndra midler til beskatning er medvirkning til skatteunndragelse og dermed ulovlig. Høringsforslaget er et viktig skritt i retning av å gi den legitime taushetsplikten den beskyttelse den trenger for ikke å misbrukes.

4. Samfunnet må ivareta tungtveiende allmenne interesser

Både fortrolighet og kontroll er i samfunnets interesser er. Det handler ikke om å velge. Det handler om å skape en bedre balanse.

Det er ikke kritikkverdig å benytte advokater for å opprette selskaper og for å gjennomføre transaksjoner. Men, det har oppstått en informasjonsassymetri som skaper skjevheter mellom hvilke rettigheter som ivaretas.

Utvinningselskapene har tilgang til å hyre inn så mange advokater de vil. De har oppmagasinert økonomisk makt (ofte skjult i skatteparadiser) som gir dem tilgang til å kjøpe all den rettshjelpen de ønsker. De har anledning til å føre store, langvarige og kostbare rettsaker. Prinsippet om konfidensialitet for klienten kan virke som om det er viktigere enn offentlighetens innsynsrett.

Hensikten med taushetsplikten er altså god, men den ble utviklet for å verne om tillitsforholdet mellom en sakfører og hans klient i en forsvarssituasjon, ikke for å verne om muligheten til å gjøre transaksjoner som er utenfor kontroll i kildelandet for dem som har råd til å bruke advokater.

Til forskjell fra andre yrkesgrupper som prester eller leger, som også har streng taushetsplikt, kan advokatene ha store personlige inntekter ved bistand til suksessfulle transaksjoner. Media har også trukket frem at inntektsøkningen hos 500 av partnerne i de største norske advokatfirmaene i 2011 økte inntekten sin med 17 prosent.

I praksis har dermed offentligheten få muligheter eller rett til innsyn i selskapene fordi de blir blokkert av innsynshindre som sekretessejurisdiksjoner og advokaters taushetsplikt. Dette

betyr at utvinningselskapene i praksis sikrer seg immunitet ved bruk av advokater og deres rett til taushet. Utvinningselskapene har selv tilgang til innsyn i det offentlige. Et rettssystem forventes å være rettferdig, men samfunnet risikerer den motsatt effekten hvis rettssystemet i praksis blir en lagspiller for de mest ressurssterke. Da ivaretar ikke rettssystemet og jussen samfunnsinteressen.

Hvitvaskingsloven handler for eksempel om samfunnets behov for å avdekke og å sanksjonere straffbare handlinger. Samfunnets behov er en del av rettssikkerheten. Hvitvaskingsloven pålegger en forpliktelse til mange aktører og institusjoner om å identifisere kunder, undersøke og eventuelt rapportere om mistenkelige transaksjoner. Dette er ikke bare relevant for selskaper som ønsker å minimere sin skattebelastning. Reglene skal også bidra til å hindre annen kriminalitet. Det er laget statistikk i Norge på hvem som melder fra om mistenkelige transaksjoner². Banker og betalingsformidlere sto for innrapportering av over 90 prosent av meldingene om mistenkelige transaksjoner. Advokater, revisorer og regnskapsførere så i statistikken ut til å være svært så tilbakeholdne med å rapportere.

Advokatenes samfunnsansvar og oppgave er å få fram riktige opplysninger. Advokatene argumenterer selv i rettsapparatet at dette er et viktig. Derfor framstår det også som et paradoks når advokater bruker sin dybdekunnskap om grenseoppgangene mellom ulike lands skattesystemer for å konstruere eller dekke over for å unngå skatt for sine klienter. Selv om tjenestene er knyttet til rene forretningstjenester heller enn rådgivning til hvordan loven kan følges, vil advokaters taushetsplikt fremdeles påberopes. Det framstår som uforståelig at alt en person med en advokatbevilgning gjør skal være omfattet av taushetsplikt. Uten at det skulle trekkes opp noen grenser. Vi kan med rimelig sikkerhet si at det påfører økonomiske skader for både fattige og rike land når de ble tappet for sitt skattegrunnlag. Det undergraver også befolkningens generelle respekt for skattesystemet, betalingsvilligheten av skatter og rettsstaten.

Utvinningselskapene innhenter ofte sine juridiske rådgivningstjenester på en slik måte at ingen enhet nødvendigvis har full oversikt over alle juridiske og økonomiske forhold som selskapet er involvert i. Både utvinningselskap og advokatselskap kan også sparke advokater som ikke gjør det som forventes av dem. Advokater kan også komme under press til å gjøre det de blir bedt om, framfor å gjøre det som er til det beste for selskapet som helhet, eller å respektere offentlige interesser.

En utfordring er naturligvis at selv om det utvikles regler som hindrer bruk av sekretessejurisdiksjonene, så kan advokater fremdeles påberope seg klientkonfidensialitet i arbeidet for utvinningselskapene. Det er en utfordring fordi det er lite sannsynlig at det å bidra til å utvikle unngåelsesmekanismer vil opphøre å eksistere. Det synliggjør for øvrig også fordelene med en utvidet land-for-land rapportering som vil bidra til at selskaper likestilles med tanke på informasjon uten at advokatenes, revisorenes eller andres taushetsplikt blir påvirket.

5. Kan streng taushetsplikt være et overgrep mot menneskerettigheter til verdens fattige?

I tillegg til dette ser vi at også forvaltningen av menneskerettighetene i norsk lov utvikler seg på en måte som gir selskapene et svært uventet vern mot innsyn. Norske oljeselskaper kan nå, i følge en dom i norsk Høyesterett, få menneskerettslig selvinkrimineringsvern, som hindrer at det offentlige skal få innsyn i regnskapsbøkene³. Høyesterett har bestemt at selskapenes

² http://www.hvitvasking.no/upload/trendrapport_hvitvask_2011.pdf

³ http://www.domstol.no/upload/HRET/Avgjorelser/2011/saknr2011-456_.pdf

selvinkrimineringsvern hindrer tvungen utlevering av ”saldobalanse, spesifisert hovedbok og fullstendig reskontro til politiet.” Det høres underlig ut at olje- og gruveselskaper skal beskyttes mot innsyn fra den befolkningen de forvalter naturressursene på vegne av. Selskapene er gitt muligheten til å utvinne ressurser på norsk sokkel av norske myndigheter, og da er det et stort paradoks at de samme selskapene ikke skal levere all informasjon som gjelder denne utvinningen til de adekvate myndigheter for å sikre riktig fordeling av overskudd mellom selskap og myndighet. Olje og gruveselskapene har ikke oppfunnet oljen, men fått tilgang til å utvinne fellesskapets ressurser. Det er naturlig at de da er åpne tilbake overfor det samfunnet som har gitt dem denne tilgangen.

PWYP Norge er den norske avdelingen av et internasjonalt nettverk som mobiliserer over 650 organisasjoner fra over 70 land. Bakgrunnen for den globale mobiliseringen er nettopp at hemmeligholdet i utvinningsindustrien er skadelig for fattige land. Mennesker som krever åpenhet fra sine myndigheter risikerer mye. Våre kolleger i mange fattige men ressursrike land blir stadig trakassert, vilkårlig fengslet, truet eller utsatt for ruinerende søksmål. To journalister i Ecuador, Christian Zurita Rón og Juan Carlos Calderón, ble saksøkt av presidenten selv, Rafael Correa, da de skrev om tvilsomme oljekontrakter, korrupsjon og kapitalflukt i landet og involverte eliter. De ble dømt til å betale presidenten en million amerikanske dollar hver.

Dette reiser interessante spørsmål ved iivaretagelsen av grunnleggende menneskerettigheter. Den historiske bakgrunnen for etableringen av Verdenserklæringen om menneskerettighetene var de grufulle overgrepene under annen verdenskrig, nazistatens forfølgelse av jødene, og behovet for å beskytte menneskets verdighet og frihet. Det at menneskerettighetene skal beskytte oljeselskaper mot innsyn fra offentligheten virker uforståelig for vanlige mennesker i lys av den historiske intensjonen. Når beskyttelsen til selskapene videreføres til utviklingslandene blir de negative effektene mye mer framtrædende. En sterk taushetsplikt som går utover forsvaret av enkeltindividet risikerer i mange land også å sette advokaters liv og helse i fare. Et annet spørsmål dreier seg om hva denne typen dommer fører til.

Det er foruroligende å tenke på hva denne utviklingen vil bety over tid. Dette bidrar ikke til et styrket vern om menneskerettighetene. Et rettssystem som i utgangspunktet skal være rettferdig risikerer ufrivillig å bli den ressurssterke partens hjelper fordi det kun er én part som i praksis evner å få rett i et kostbart og kunnskapskrevende rettssystem, noe som i verste fall er destabiliserende for de enkelte statene hvis samfunnskontrakten mellom staten og individet blir skadelidende i prosessen.

I Høyesteretts avgjørelse er det ingen konsekvenstenkning eller balanserte avveininger mellom selskapenes interesser og virkningene for de som trenger menneskerettighetene mest. Rettskildemetoden oppfordrer kanskje ikke til det. Men det er grunn til å stille grunnleggende spørsmål om rettsvernet av menneskerettighetene er tjent med en utvikling som er basert på ad hoc-avgjørelser, hvor helhets- og konsekvensbetraktninger har liten eller ingen plass.

Vi vet at utvinningsindustrien i stor skala og med et systematisk omfang benytter seg av skatteparadis som tilbyr hemmelighold om eierforhold og aktiviteter. Lovstrukturene i skatteparadisene er bygget opp med den hensikt å tildekke informasjon som har betydning for et annet land sitt skattegrunnlag. Nasjonalstater er hjelpeløse i møte med denne sekreteringsindustrien. Dagens system får svært alvorlige konsekvenser for de to tredeler av

verdens fattigste bor i ressursrike land som sårt trenger inntekter.

Menneskerettighetene handler om frihet *fra* for eksempel tortur og annen umenneskelig behandling og frihet/retten *til* for eksempel ytrings- og forsamlingsfrihet, helse, utdanning og arbeid. Staten har det overordnede juridiske ansvaret for å beskytte menneskerettighetene, men alle samfunnsaktører, inkludert internasjonale selskaper har ansvaret for å respektere menneskerettighetene. Her i Norge har vi vært gjennom historien vært relativt skånet fra å se staten som en overgriper. I mange land er det ikke slik og hemmelighold om finansielle transaksjoner bidrar til å holde autoritære regimer ved makten og hindre realisering av demokrati og menneskerettigheter..

Det enorme verdianet på nærmere 1000 milliarder dollar som fattige utviklingsland utsettes for hver dag undergraver muligheten for de samme landene til utvikling og til å ivareta og styrke menneskerettighetene til egen befolkning.

Måten et samfunn innretter sitt skattesystem på medvirker derfor til å enten øke eller redusere muligheten for realiseringen av grunnleggende menneskerettigheter.

Det må være regler i samfunnet vårt som ivaretar samfunnets behov for nødvendig, tilstrekkelig og relevant informasjon og innsynsmulighet. Det bør være lovregler som setter grensene her. Reglene må underlegges demokratisk kontroll.

Advokater bør ikke stå i veien for realisering av menneskerettighetene.

Advokatforeningen organiserer rundt 90% av advokatene i Norge og har et særlig ansvar for selv å legge til rette for debatt. Det er viktig at Advokatforeningen ikke tillater å forringe en viktig samfunnsdebatt ved å fremstille taushetsplikten kun i et positivt lys. Her er det komplekse problemstillinger og utfordringer, og Advokatforeningen har et særlig ansvar for å bidra til å legges til rette for en åpen debatt rundt erkjennelsen av at det har utviklet seg en tvilsom praksis. PWYP Norge etterlyser advokater som ser at det eksisterer reelle problemstillinger på feltet til å bidra konstruktivt i denne samfunnsdebatten om hva yrkesgruppens rolle og samfunnsansvar er og om den tvilsomme praksisen som har fått lov å utvikle seg er i samsvar med den bakenforliggende ivaretagelsen av samfunnsinteressen. Hvilke sentrale menneskerettigheter beskyttes ved at klientkonti ikke oppgis til skattemyndighetene?

6. PWYP Norges merknader til høringen

PWYP Norge støtter opp om høringsforslaget fra Finansdepartementet om unntak fra advokaters taushetsplikt. Det er velskrevet, nødvendig og godt gjennomtenkt forslag.

Dersom klientkonto skal inngå i advokaters taushetsplikt, vil det:

- Stride mot likhetsprinsipper i norsk lov. Banker må uansett oppgi konti til skattemyndighetene.
- Undergrave norske myndigheters arbeid mot skatteparadiser (utvekslingsavtalene)
- Sette advokater under tvilsomt press (dersom klienter vet at advokaters klientkonti er underlagt taushetsplikt)

PWYP Norge har i tillegg følgende merknader til høringsforslaget og spørsmål som vi også gjerne vil invitere til en bred offentlig debatt om:

- 1) Grunnleggende menneskerettigheter skal beskyttes. Norske myndigheter har et ansvar for å ikke utvikle regler som hindrer oppfyllelsen av grunnleggende menneskerettigheter, herunder beskyttelse av taushetsplikten til forsvar av enkeltindividet.
- 2) Gir hemmelighold rettssikkert? Hvilket rasjonale bygger påstandene til Høyesterett på? Finnes det empiri som støtter påstandene? Finnes det fornuftsbaserte argumenter som tilsier at påstandene om at streng taushetsplikten medfører riktige rettsavgjørelser er korrekt?
- 3) All straffeteori bygger på en tese om at straffetrussel uten reell oppdagelsesrisiko har begrenset betydning – ut over en symbolsk og moralsk markering av riktig adferd. Mulighet gjør tyv, er det noe som heter. Vi vet at lukkede strukturer fremmer kriminalitet og uønsket adferd. Hvilken betydning skal det tillegges ved utformingen av det globale marked?
- 4) Dersom Høyesterett skulle vise seg å være uproblematisk og være riktig, så bør det kanskje vurderes – i alle fall kunne begrunnes – hvorfor ikke også andre yrkesgrupper bør ha sterk taushetsplikt, dersom taushetsplikten har de positive virkninger den påstås å ha.
- 5) Hva tilsier i særdeleshet absolutt taushetsplikt ved nyere oppgaver for advokater, som for eksempel internasjonal transaksjonsjus og selskapsstiftelse? Hvordan skal problemene med manglende åpenhet i det globale marked balanseres mot advokaters taushetsplikt? Åpenhet anses for å være en absolutt forutsetning for åpne og rettfærdige konkurransevilkår i det globale marked. Hvilke egenskaper har advokaters taushetsplikt som tilsier at behovet for økt transparens ikke kan imøtekommes?
- 6) I hvilke situasjoner kan absolutt taushetsplikt forsvares? Hva er særlig spesielt beskyttelsesverdig ved advokaters taushetsplikt, i forhold til de som ikke har midler til å benytte advokater?
- 7) Er streng taushetsplikt nødvendig for fortrolighetsforholdet mellom advokat og klient?
- 8) Er det empirisk grunnlag for å hevde at revisorer og banker som bare har ”svak” taushetsplikt, har dårligere eller for dårlig fortrolighetsforhold til sine klienter?
- 9) Hvordan skal hensynene bak taushetsplikten balanseres mot hensynene til de som påføres tap, skader og lidelser som følge av taushetsplikten? Når for eksempel fattige land tappes for nær 1000 milliarder årlig, da er dette store økonomisk skader. Dette har skjedd i tiår etter tiår. Det hemmeligholdet som har gjort det mulig ser ikke ut til å ha hjulpet rettssikkerheten til de fattige borgerne som er blitt ranet fra sitt økonomiske potensiale. Deres rettssystemer er gjerne også blitt politiserte, nettopp fordi korruperte ledere er bygget opp gjennom hemmelige overføringer og korrupsjon.
- 10) Advokatene skal i første rekke ivareta klientens interesser – ikke ”sannheten”. Det kunne være interessant med en diskusjon om hvilken betydning disse skal tillegges?
- 11) Advokaters klientkonto gjelder pengetransaksjoner som andre (banker) som overfører penger må avfinne seg med kun er undergitt ”svak” taushetsplikt. Hvorfor skal pengeforvaltning for advokater stå i særstilling?

- 12) Hva er likheter og forskjeller er det mellom advokaters strenge taushetsplikt, sammenlignet med prester, legers og andre med streng taushetsplikt?
- 13) Det bør ikke gis åpning for unntak, herunder bør det ikke gis åpning for materialitetsgrenser eller transaksjonsoppdeling gjennom differensierte konti.
- 14) Eksplicit understreke at selskapers som selv kan gir informert samtykke vil styrke selskapets dialog med samfunnet og dets tillit i samfunnet og hindre kostbar og ressurskrevende rettsstrid.
- 15) Det bør ikke være begrensninger for hvilke transaksjoner det kan bes om innsyn i.
- 16) Informasjon om reell mottaker og avsender i transaksjoner som skjer gjennom advokaters klientkonti bør innberettes automatisk til skattemyndighetene. Det vil være forenkling, ryddig og oversiktlig, og ikke minst mer tillitsvekkende enn om det skal bli gjort på forespørsel, slik som det er foreslått.
- 17) Det bør klargjøres hvilken underliggende dokumentasjon som vil kunne unnlates fremlagt ved bokettersyn fordi det faller inn under begrepet advokatkorrespondanse. Omfattes all dokumentasjon som utarbeides/korrigeres av en advokat, for eksempel avtaleutkast, dokumenter til og fra utenlandske offentlige myndigheter, for eksempel registermeldinger? Slik informasjon kan være viktig å ha innsyn i for å vite hensikten bak transaksjonen. I den grad at advokater blir benyttet som medvirkende aktører for å oppnå en bestemt virkning gjennom å opprette strukturer, er dette relevant.
- 18) Samtidig som det må tas grep om tvilsom praksis, er det også nødvendig at de institusjonene som skal ivareta fellesskapets interesser også har de nødvendige ressursene for oppgaven.

Oslo, 8. april 2013

Med vennlig hilsen,

Mona Thowsen
Generalsekretær,
PWYP Norge
www.pwyp.no